

Ν Ο Μ Π Ε Λ Λ Ο Γ Ο Τ Ε Χ Ν Ι Α Σ 1 9 9 3

**TONI
MORRISON**

ΡΕΤΣΙΤΑΤΙΒΟ

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

Εισαγωγή
Zadie Smith

Μετάφραση
Κατερίνα Σχινά

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΜΗΤΕΡΑ ΜΟΥ ΧΟΡΕΥΕ όλη νύχτα και της Ρομπέρτα ήταν άρρωστη. Γι' αυτό μας πήγανε στο Σεντ Μπόνι'ς. Οι άνθρωποι θέλουν να σε πάρουν αγκαλιά όταν τους λες ότι ήσουνα σε ίδρυμα, όμως, στ' αλήθεια, δεν ήτανε άσχημα εκεί πέρα. Όχι κανένας μεγάλος, μακρόστενος κοιτώνας με εκατό κρεβάτια όπως το Μπελβί. Κάθε δωμάτιο είχε τέσσερα κρεβάτια, και όταν ήρθαμε η Ρομπέρτα κι εγώ, τα παιδιά που είχε αναλάβει η πολιτεία ήταν λιγιστά, οπότε ήμασταν οι μόνες που μας βάλανε στο 406 και μπορούσαμε να πηγαίνουμε από κρεβάτι σε κρεβάτι αν θέλαμε. Και θέλαμε. Αλλάζαμε κρεβάτι κάθε βράδυ· και τους τέσσερις μήνες που μείναμε εκεί, ποτέ δεν διαλέξαμε ένα απ' όλα για να γίνει το μόνιμο.

Δεν ξεκίνησε έτσι. Με το που μπήκα μέσα και μας σύστησε η Μπιγκ Μπόζο, μ' έπιασε η κοιλιά μου. Άλλο να σε σηκώνουν από το κρεβάτι σου νωρίς το πρωί, κι άλλο να σε

κλείνουν σ' ένα παράξενο μέρος μ' ένα κορίτσι από ολότελα διαφορετική φυλή. Και η Μαίρη, η μητέρα μου δηλαδή, είχε δίκιο. Πότε πότε σταματούσε να χορεύει όσο χρειαζόταν για να μου πει κάτι σημαντικό κι ένα από τα πράγματα που μου είπε ήταν ότι ποτέ δεν έλουζαν τα μαλλιά τους και ότι μύριζαν περίεργα. Η Ρομπέρτα σίγουρα. Μύριζε περίεργα, θέλω να πω. Έτσι όταν η Μπιγκ Μπόζο (κανένας δεν την έλεγε κυρία Ίτκιν, όπως και κανένας δεν έλεγε Σεντ Μποναβέντσουρ) – όταν η Μπιγκ Μπόζο είπε «Τουάιλα, από εδώ η Ρομπέρτα. Ρομπέρτα, από εδώ η Τουάιλα. Καλωσορίστε η μια την άλλη», εγώ είπα «Δεν θα άρεσε στη μητέρα μου που με βάλατε εδώ μέσα».

«Μάλιστα» είπε η Μπόζο. «Αν είναι έτσι, μπορεί να έρθει να σε πάρει σπίτι».

Τι μπορεί να σήμαινε αυτό; Αν η Ρομπέρτα είχε γελάσει θα την είχα σκοτώσει – αλλά δεν γέλασε. Μονάχα πήγε στο παράθυρο και στάθηκε εκεί, γυρίζοντάς μας την πλάτη.

«Γύρνα κανονικά» είπε η Μπόζο. «Μην είσαι αγενής. Και τώρα προσοχή. Τουάιλα. Ρομπέρτα. Όταν ακούσετε ένα δυνατό κουδούνι, είναι το προσκλητήριο για δείπνο. Κατεβαίνετε στον πρώτο όροφο. Αν τυχόν αρχίσετε τους τσακωμούς, δεν έχει ταινία». Και μετά, για να σιγουρευτεί, φαίνεται, ότι καταλάβαμε τι θα χάναμε, πρόσθεσε «Τον Μάγο του Οζ».

Η Ρομπέρτα πρέπει να νόμισε πως εννοούσα ότι η μητέρα μου θα θύμωνε που με βάλανε σε ίδρυμα. Όχι που

μου δώσανε το ίδιο δωμάτιο μ' εκείνην. Γιατί μόλις έφυγε η Μπόζο ήρθε κοντά μου και είπε «Είναι και η δική σου η μαμά άρρωστη;»

«Όχι» είπα. «Απλώς της αρέσει να χορεύει όλη νύχτα».

«Ω». Κούνησε καταφατικά το κεφάλι της και μου άρεσε που καταλάβαινε τόσο γρήγορα τα πάντα. Οπότε, για την ώρα, δεν πείραζε που μοιάζαμε με αλάτι και πιπέρι όρθιες εκεί πέρα, ούτε που καμιά φορά μάς φώναζαν έτσι τα άλλα παιδιά. Ήμασταν οκτώ χρονών και παίρναμε συνέχεια μηδέν. Εγώ επειδή δεν μπορούσα να θυμηθώ τι διάβαζα ή τι έλεγε η δασκάλα. Και η Ρομπέρτα επειδή δεν ήξερε καθόλου να διαβάζει και δεν άκουγε καν τη δασκάλα. Δεν ήταν καλή σε τίποτα, μονάχα στα πεντόβολα, εκεί ήταν τρομερή: πετούσε και μάζευε, πετούσε και μάζευε.

Δεν πολυσυμπαθούσαμε η μια την άλλη στην αρχή, αλλά κανένα άλλο παιδί δεν ήθελε να παίξει μαζί μας, επειδή δεν ήμασταν πραγματικά ορφανά με ωραίους πεθαμένους γονείς ψηλά στον ουρανό. Όλα τα παιδιά μάς απέφευγαν. Μας αγνοούσαν ακόμα και τα Πορτορικανάκια της Νέας Υόρκης και τα Ινδιανάκια από τα βορινά. Όλων των ειδών παιδιά υπήρχαν εκεί μέσα, μαύρα, λευκά, ακόμα και δυο από την Κορέα. Πάντως το φαγητό ήταν καλό. Έτσι νόμιζα, τουλάχιστον. Η Ρομπέρτα το σιχαινόταν και άφηνε ολόκληρα κομμάτια στο πιάτο της: Ζαμπονάκι, μπιφτέκια με σάλτσα –ακόμα και το ζελέ με κομμάτια φρούτων την αηδίαζε– και δεν την πείραζε που έτρωγα εγώ ό,τι άφηνε. Η ιδέα της Μαί-

ρης για το ιδανικό βραδινό ήταν ποπκόρν κι ένα τενεκεδάκι σοκολατούχο γάλα. Δυο λουκάνικα με πουρέ ήταν σαν χριστουγεννιάτικο δείπνο για μένα.

Στ' αλήθεια δεν ήταν κακό, το Σεντ Μπόνι'ς. Τα μεγάλα κορίτσια του δευτέρου ορόφου μάς έσπρωχναν καμιά φορά, μα αυτό ήταν όλο. Φορούσαν κραγιόν και μολύβι στα βλέφαρα και λίκνιζαν τον πισινό τους προσπαθώντας να μιμηθούν ό,τι έβλεπαν στην τηλεόραση. Δεκαπέντε, μερικές δεκαέξι χρονών, τόσο μεγάλες. Κορίτσια που τα είχαν διώξει από το σπίτι τους, ή που το είχαν σκάσει μόνες τους, οι περισσότερες. Φοβισμένα, κακόμοιρα κοριτσάκια που πάσχιζαν να αποκρούσουν τους θείους τους, αλλά σ' εμάς φαίνονταν σκληρές και κακές. Θεέ μου, στ' αλήθεια έδειχναν κακές. Το προσωπικό προσπαθούσε να τις κρατάει χωριστά από τα μικρότερα παιδιά, αλλά μερικές φορές, στον οπωρώνα, μας έπιαναν να τις κοιτάζουμε όταν έβαζαν το ραδιόφωνο και χόρευαν μεταξύ τους. Τότε μας κυνηγούσαν, τραβούσαν τα μαλλιά μας, μας έστριβαν τα χέρια. Τις φοβόμασταν, η Ρομπέρτα κι εγώ, αλλά καμιά μας δεν ήθελε να το ξέρει η άλλη. Οπότε φτιάξαμε έναν μεγάλο κατάλογο με βρισιές που τους φωνάζαμε την ώρα που τρέχαμε να τους ξεφύγουμε διασχίζοντας ξέπνοες τον οπωρώνα. Εκείνη την εποχή έβλεπα πολλά όνειρα και σχεδόν πάντα είχανε μέσα και τον οπωρώνα. Δυο εκτάρια, μπορεί και τέσσερα, με κοντόσωμες μηλιές. Εκατοντάδες δεντράκια. Γυμνά, στρεβλά και κυρτωμένα σαν ζητιάνες όταν πρωτοήρθα στο

Σεντ Μπόνι'ς, ολάνθιστα όμως όταν έφυγα. Δεν ξέρω γιατί ονειρευόμουν τόσο συχνά εκείνον τον οπωρώνα. Τίποτα δεν συνέβαινε πραγματικά εκεί μέσα. Τίποτα το σημαντικό, εννοώ. Μόνο τα μεγάλα κορίτσια που χόρευαν και άκουγαν ραδιόφωνο. Η Ρομπέρτα κι εγώ που τις παρακολουθούσαμε. Μια φορά, η Μάγκι, η γυναίκα της κουζίνας με τις γάμπες σαν παρενθέσεις, έπεσε εκεί μέσα και χτύπησε. Και τα μεγάλα κορίτσια την κοίταζαν και γελούσαν. Έπρεπε να τη βοηθήσουμε να σηκωθεί, το ξέρω, αλλά φοβόμασταν εκείνα τα κορίτσια με το κραγιόν και το μολύβι στα βλέφαρα. Η Μάγκι δεν μπορούσε να μιλήσει. Τα παιδιά έλεγαν ότι της είχαν κόψει τη γλώσσα, αλλά εγώ νομίζω ότι απλώς είχε γεννηθεί έτσι: μουγκή. Ήταν γριά, γκριζα σαν την άμμο, και δούλευε στην κουζίνα. Δεν ξέρω αν ήταν καλή. Θυμάμαι μόνο τις γάμπες της που ήταν σαν παρενθέσεις και το πώς ταλαντευόταν όταν περπατούσε. Δούλευε από νωρίς το πρωί ως τις δύο το μεσημέρι κι αν καθυστερούσε, αν είχε πολλά πιάτα να πλύνει και δεν προλάβαινε να τελειώσει πριν από τις δύομισι, έκοβε δρόμο μέσα απ' τον οπωρώνα για να μη χάσει το λεωφορείο της και χρειαστεί να περιμένει άλλη μια ώρα στη στάση. Φορούσε εκείνο το πραγματικά χαζό καπελάκι—ένα παιδικό καπέλο με αυτιά— και δεν ήταν πολύ ψηλότερη από μας. Πραγματικά απαίσιο καπελάκι. Ακόμα και για μια μουγκή ήταν ηλίθιο να ντύνεται σαν παιδί και να μη λέει τίποτα ποτέ.

«Τι θα γίνει όμως αν κάποιος προσπαθήσει να τη σκοτώ-

σει;» αναρωτιόμουν. «Ή αν θελήσει να κλάψει; Μπορεί να κλάψει;»

«Σίγουρα» έλεγε η Ρομπέρτα. «Αλλά μόνο με δάκρυα. Κανένας ήχος δεν βγαίνει από το στόμα της».

«Δεν μπορεί να φωνάξει;»

«Μπα. Τίποτα».

«Μπορεί ν' ακούσει;»

«Μάλλον μπορεί».

«Έλα να τη φωνάξουμε» είπα. Και τη φωνάξαμε.

«Μουγκο-Μάγκι! Μουγκο-Μάγκι! Ποτέ δεν γύρισε το κεφάλι της.

«Στραβοκάνα! Στραβοκάνα!» Τίποτα. Συνέχιζε να περπατάει σκαμπανεβάζοντας, ενώ τα κορδονάκια του μωρουδίστικου καπέλου κάτω από το πιγούνι της πήγαιναν πέρα δώθε. Νομίζω ότι κάναμε λάθος. Νομίζω ότι μπορούσε ν' ακούσει και δεν το έδειχνε. Ακόμα και σήμερα ντρέπομαι όταν σκέφτομαι ότι τελικά υπήρχε κάποιος εκεί μέσα που μας άκουγε να της φωνάζουμε όλες αυτές τις βρισιές και δεν μπορούσε να μας μαρτυρήσει.

ΤΟΝΙ MORRISON ΡΕΤΣΙΤΑΤΙΒΟ

Μια συναρπαστική ιστορία της Τόνι Μόρισον για τη φυλετική ταυτότητα και τις σχέσεις που μας διαμορφώνουν, για πρώτη φορά σε αυτόνομη έκδοση, με εισαγωγή της πολυβραβευμένης Αγγλίδας συγγραφέως Zadie Smith.

Σε αυτό το διήγημα του 1983 –το μοναδικό που έγραψε η Μόρισον– η Τουάιλα και η Ρομπέρτα γνωρίζονται σε ηλικία οκτώ ετών και περνούν τέσσερις μήνες μαζί στο Ίδρυμα Σεντ Μποναβέντσουρ. Γίνονται αχώριστες φίλες, χάνονται καθώς μεγαλώνουν και ξαναβρίσκονται αργότερα. Παρότι διαφέρουν, οι δύο γυναίκες δεν μπορούν να αρνηθούν τον βαθύ δεσμό που έχει δημιουργηθεί μέσα από τις κοινές τους εμπειρίες.

Η συγγραφέας διαχειρίζεται με αφηγηματική δεινότητα τη φυλετική καταγωγή της Τουάιλα και της Ρομπέρτα. Γνωρίζουμε ότι η μία είναι λευκή και η άλλη είναι μαύρη, αλλά δεν μαθαίνουμε ποτέ ποια είναι ποια...

Μια βαθιά και στοχαστική ματιά σε αυτό που μας κρατά ενωμένους αλλά και σε εκείνο που μας απομακρύνει, καθώς και στο πώς οι αντιλήψεις μας διαμορφώνονται όταν δοκιμάζονται από τη σκληρή πραγματικότητα.

Το *Ρετσιτατίβο* είναι ένα δώρο προς τους αναγνώστες σε έναν διαρκώς μεταβαλλόμενο κόσμο.

Το παζλ μιας ιστορίας, λοιπόν, ένα παιχνίδι...

Όταν [η Μόρισον] αποκάλυψε το Ρετσιτατίβο “πείραμα”, το εννοούσε.

Το θέμα του πειράματος είναι ο αναγνώστης.

Zadie Smith

Πολυβραβευμένη συγγραφέας του μπεστ σέλερ *Λευκό χαμόγελο σε μαύρο φόντο*.

ISBN 978-960-484-876-8

9 789604 848768

Κωδ. μηχ/σης 25.214

www.epbooks.gr